

МІСЯЧНЕ ПАВУТИННЯ

ВІРА ВОВК



РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

2017

ОБКЛАДИНКА: ВВ

Авторка послуговується правописом

Г.Голоскевича

Усі права застережено

ISBN: 978-85-61473-41-9

Contraste Comunicação e Editora Ltda

[www.e-contraste.com](http://www.e-contraste.com)

## ВСТУП

Зоя, Віра Б. і Тадей К. так розхвалили мої спогади, що я втратила все критичне наставлення до себе й вирішила, після осіннього «Бабиного літа», продовжувати їх у «Місячному павутинню».

Доведеться починати з дечого, що вже перейшло в історію, також за допомогою віршів, які повстали, частинно, з протесту.



ЗОЯ ЛІСОВСЬКА: ТРИ ПОДРУГИ  
(Віра, Зоя і Терезія)



25.VII.2016

Сьогодні минає дванадцять років від смерти Терезії, яка, на жаль, на Зоїній картині, схожа на себе, хіба, поставою й чолом.

Як швидко минає час, і який тривкий спогад про неї! Терезія обіцяла ніколи мене не покинути. Відчуваю її присутність, що береже, потішає, додає творчої наснаги.

Вона була незвичною людиною, яка позначила життя багатьох своїх друзів, особливо учнів музики. У неї була безмежність любови, посвяти, вирозуміння.

Такі не вмирають. Вони перетворюються на зорю над світом.

26.VII.16

ГАМЛЕТОВІ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Я хотіла подарувати тобі ажурне небо,  
Але в тебе краще, з кучерявими хмарами.

Бажала віддати тобі всі африканські  
фіялки,  
Але в тебе цвітуть пахучі, а мої – без  
аромату.

Бажала тобі надіслати сіро-жовтого «бень-  
те-ві»,  
Але в тебе в саду власний співак-соловій.

Урешті залишилось написати тобі поезію,  
Але що вона побіч горіхового торта твоєї  
Офелії?

28.VII.16

У Ріо-де-Жанейро відбуваються якраз  
неймовірні події, що затьмарюють образ  
якогось казкового міста. Населення  
обурене, влаштовує збірні протести, але  
все це, врешті-решт, не дає будь-якого  
вислідку. Бразилійці не здатні на якийсь  
конкретний переворот у країні. Усе  
збігається до безконечних дебатів і  
видовищ, схожих на улюблений карнавал.  
Після раннього протесту всі йдуть на  
пляжу.



## РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

Затоки, гори, острови,  
Христос на скелі Корковадо  
У широко розгорнені рамена  
Хоче обняти всю розкіш  
І всі чиряки свого міста:  
Бульвари, церкви, палаци,  
Фавелі без каналізацій,  
І Шіко, що вже третій рік  
Жде місця в народній школі,  
(Де приймають лиш тих,  
Хто з народження там записаний);  
І Фатіму, яка безліч разів  
Ні з чим приходить з лікарні,  
Бо не спорожнилося ліжко;  
І урядовців, що місяцями  
З обіцянками й без пенсій,  
Не знають, як на час заплатити  
За світло, за газ і за воду...

О Ріо-де-Жанейро,  
Красо створіння,  
Людська жорстокосте!

Відповідальні – на пляжі Копакабани,  
На бенкеті за чаркою,  
В мотелю «Тисячопершої ночі»...

Усі свідомі того, що заплянована  
Олімпіада –, це тільки претекст для

неймовірних робіт і видатків на кошт населення, але, одночасно, бразилійці, як нерозумні діти, тішаються ілюзією величчї й престижу у світовій опінії.

## ОЛІМПІЯДА

Ми всі – патріоти:  
Тут буде Олімпіяда!

Риють тунелі, зводять мости,  
Руїнують старі камениці,  
Отвирають дороги...  
Не знаєш, куди тебе повезе  
Знайомий автобус  
Меандрами різних завулків...

Поставили стежку для циклістів  
Два метри вище дороги,  
Закрили весь вид на море –  
Візитну картку для міста.

Прорвалася стежка,  
Будуть її розбирати.  
Платимо за будову й руїну,  
Половину видатків за працю,  
Половину – кишені мера.

Збудували на острові  
Завеликий шпиталь, довелося  
Зірвати його частину.  
Будову і зрив будови  
Оплачують наші податки.

Ми всі – патріоти!  
У серпні – Олімпіада!  
Rio, cidade maravilhosa –  
Хто смів би сумніватися?!

Місто дуже подорожло, збільшилося  
число безробітних, уже декілька місяців  
штрайкують університетські викладачі, а  
лікарі йдуть до праці, коли їм  
забагнеться...

Їхнє оправдання, ніби, логічне. Хіба  
політики дбають про населення? То чому  
ми маємо про нього дбати? Хіба нам дають  
гідну заплату?

А студенти, що витрачають ні на що  
роки життя?

А хворі, що без опіки?  
Ідеалізм – пережиток, дорогі друзі! Як  
довго в мене ще достатньо на столі і в  
скрині, я дбаю про себе, а решта мене не  
обходить!

## ЕПІДЕМІЯ

Тут – майже Україна!  
Один безпартійний лікар  
Звернув увагу нації:

Ця епідемія візьме  
Жебрака й олігарха!  
Єдине лікарство:  
Щоб ти і я,  
Кожен із нас,  
Не дивлячись на сусіда,  
Сумлінно виконував  
Свою повинність.

Цей лікар – єврей. У них – інша мораль.  
То – мій лікар. Знаю його пів життя. Хай  
би наші люди взяли собі з нього приклад.

2.VIII.16

## СПРАВЖНЄ

Існують слова, а за ними  
Різні думки й міркування...  
А в бабруна постійно  
Сім чорних точок на крильцях!

Без маски – верблюд і кінь,  
Без шат театральних – собака,  
А кіт на колінах муркоче  
Справжні свої почування.

І знову повторяється відома вже  
стратегія: людина робить тобі  
незамовлену прислугу, здається твоїм  
вірним приклонником, хвалить твої  
літературні здобутки, а опісля просить  
грошової допомоги і рахує з тим, що тобі  
буде ніяково відмовити...

ДАР

Дар, розрахований на відплату, –  
У дійсності тільки – нечесний продаж.

Підхлібні похвали радують блазня,  
Бо приємніші критичного слова.

Тільки від справжнього друга почувеш  
Сувору, непофарбовану правду.

6.VIII.16

Почалася наша славна Олімпіяда, з якої я  
оглядала по телебаченні тільки

інаугурацію з чудовими світляними ефектами. Сила-силенна різnorodних спортсців. Наскільки дефіляда йшла за абеткою, українці виступали майже під кінець. Гарною ідеєю було те, що кожен спортсвець клав зернятко до особливої посудини, а з тих зернят має бути посіяний олімпійський гай.

Від нашого колишнього посла, Юрія Богаєвського, я дістала вістку, що бажає зустрітися зі мною журналіст Михайло Сорока. Я не відмовляюсь від гостей з України й чекаю на його дзвінок.

У Львові має відбутися, на Форумі видавців у вересні, з'їзд членів Нью-Йоркської Групи поетів. Я не вибираюся летіти до Львова, але не цураюся товариства й просила Богдана Бойчука прочитати там кілька з моїх останніх віршів, на що він дав згоду. Слово про мою творчість матиме Ігор Калинець. З тієї нагоди я написала вірш.

## НЬЮ-ЙОРКСЬКА ГРУПА ПОЕТІВ

Вона розтягнулася з Нью-Йорка  
До Чікаго, Мюнхена й Ріо-де-Жанейро,  
Не минаючи інших частин  
Європи і двох Америк.  
Українською задзвеніли  
Неруда, Друммон і Льорка,  
Полетіли в далекі краї  
Голоси українських поетів.

Багато каміння сипалося  
На горстку сміливців,  
Може, з оправданням  
А, може, й без нього,  
Але певне одне:  
Совершилась поява  
Українського слова  
У байдужім, невіжім світі.



# ВЕЛИКЕ ПОВЕРНЕННЯ НЬЮ-ЙОРСЬКОЇ ГРУПИ

Літературні вечори, лекції, українська прем'єра фільму  
Олександра Фразе-Фразенка  
**АКВАРІУМ В МОРІ**  
15-18 вересня

деталі: [facebook.com/offlaboratory](https://facebook.com/offlaboratory)

## 15 ВЕРЕСНЯ 2016, ЧЕТВЕР.

12:00-13:15, *Інститут Івана Франка НАН України.*

Олена Галета. Адамова мова: Нью-Йоркська група в українському літературному контексті.

Мар'яна Рубчак. На межі часу. Слово про Богдана Бойчука.

16:00-16:45, *Театр Леся Курбаса.*

Мар'яна Рубчак. Гендерні візії сучасної України: нові покоління та зміни культурних парадигм. Модератор Оксана Кісь.

Спеціальні гості: Галина Лабінська, Марія Титаренко і Оксана Ярош.

17:00-17:45, *Театр Леся Курбаса.*

Юрій Тарнавський. Літературна зустріч. Модератор: Василь Махно.

## 16 ВЕРЕСНЯ 2016, П'ЯТНИЦЯ.

12:00-13:15, *Інститут Івана Франка НАН України.*

Василь Махно. Кожен поет мусить мати свою Америку.

Ігор Калинець. Віра Вовк. Поетна напередодні ювілею і опісля.

Маріанна Кіяновська. Рубчак-Робінзон: письмо як спосіб не забувати, чекати і сподіватися.

19:00-19:45, *Театр Леся Курбаса.*

Богдан Бойчук. Літературна зустріч. Модератор: Василь Махно.

## 17 ВЕРЕСНЯ 2016, СУБОТА.

12:00-13:15, *Інститут Івана Франка НАН України.*

Марія Котик-Чубинська, Ігор Котик. Знак запитання від Юрія Тарнавського.

Тарас Пастух. Нью-Йоркська Група поетів: розкіш промовляння.

Юрій Тарнавський. Зігнуті окуляри.

16:00-17:45, *Театр Леся Курбаса.*

**ВЕЛИКЕ ПОВЕРНЕННЯ НЬЮ-ЙОРСЬКОЇ ГРУПИ.** Літературний вечір.

Учасники: Юрій Тарнавський, Богдан Бойчук, та ін.

19:00-21:20, *Кінопалац «Копернік».*

Українська прем'єра фільму «**АКВАРІУМ В МОРІ**».



організатор:  
Off Laboratory



Учась у тенденціях  
та ін. в мовних  
Форуму видавців.



© Всі права захищено



## 12.VIII.16

З тим журналістом вийшла смішна історія. Він тричі переставляв день і час нашої зустрічі, нарешті вирішив прийти 10-го серпня близько 16-ї години. Женінья радила мені гарно вдягнутися й нашмінкуватися, щоб пристойно виглядати на світлинах, якщо прийде з фотоапаратом.

Я так зробила: вдягнула парадну сукенку, бо переважно ходжу дома в штанах, причепурилася, накрила стіл. Женінья постаралася про добру каву в термосі, купила в пекарні смачне швейцарське печиво... Я жду і жду, минула 4-та, 5-та і 6-та... Ждала я до 10-ї, а він не з'явився! Що ж, думаю, певно зайнятий Олімпіадою, задля якої приїхав до Ріо.

Вчора я вирішила врешті дати плянований вигляд моєму помешканню. Почала пересувати меблі, переставляти порядок картин на стінах, одним словом міняти небо й пекло. Очевидно, не я сама то робила, а з допомогою одного хлопця з

нашої домашньої обслуги, який показався незвично зручним, бо пересував усе на килимку, так, що не надвигався і зумів сам дати собі раду.

Коли хата була зовсім упорядкована, а я – мертва з втоми, лягла до пообідової сїєсти, – дзвінок! З'явився мій гість з колосальним букетом хризантем і ще колосальнішою торбою всякої садовини... А я – розпатлана, зовсім *in natura*, у старих штанах і капцях...

Відбулося неформальне інтерв'ю, показалося, що пан Михайло Сорока – приятель нашого колищнього посла, Юрія Богаєвського, а також В'ячеслава Брюховецького, екс-президента Могилянки, так, що двогодинна візита відбулася в приємному підсонню. Очевидно, світлини пані дому вийдуть не на користь для вербування поклонників...

Я обдарувала пана Михайла книжками й зовсім забула подати йому каву з додатками. Така я безголова!

## 20.VIII.16

Прийшов гарний лист від Остапа Ножака, який студіював у Лодзі, а тепер перейшов на самодіяльність. Надіслав мені добре оповідання «Ружа» й питає про мою думку. Я люблю спілкуватися з молодими силами, а він – справді талановитий. Ось моя відповідь: «Дорогий Остапе!

Це – дуже гарна річ, не важно, якого вона жанру. Ваша ружа-Україна мене зворушила. Добре, що Ви їй даєте щасливе майбутнє! Радо читатиму Ваші нові твори. Будьмо в контакті! Щиро Ваша ВВ»

## 25.VIII.16

У мене тепер гарне спілкування з Тадеєм Карабовичем, з яким раніше «дерла коти». Він – талановитий поет, і було б бажане читати більше з його поетичної криниці. Тадей надіслав мені фільм про військову парад у Києві з нагоди 25-ліття Незалежності України. Хоч я не особливий любитель того жанру, серце наливалося гордістю й надією на перемогу

справедливості. Приємно було бачити Президента Польщі присутнім на тій святі, і уявляю невдоволення Путіна, що вся його брехлива пропаганда пішла ні на що.

Сьогодні Софія Майданська надіслала повідомлення про патріотичний виступ голови ПЦМП, патріярха Онуфрія, чим дістався добрий поличник про-російським сепаратистам і їхнім соратникам.

Гадаю, що багато людей тепер прозріє

Я – в добрім підсонні для праці. Оксана Галаник надіслала мені правки до «Ластів'ячого пера», бо мій текст повен переважно друкарських помилок, і поема піде наступного тижня до друку. Тепер у мене на черзі збірка віршів «Нев'янучий квіт».

27.VIII.16

БЛИЗЬКЕ Й ДАЛЕКЕ

Близькі мені Сіріус, Вега й Альдебаран,  
Далекі – фінанси на Wall Street.

Обоятні мені фазани кіно-студій,  
А дорогоцінні – діти фавелі.

Любі мені:  
Церковці, книжки,  
Музичні інструменти,  
Картини,  
Глиняні іграшки, маріонетки,  
Тварини, пташки, зозульки,  
А навіть, часом, один метелик,  
Що любить гуляти  
Від однієї до другої квітки  
З вишиваними уставками.

28.VIII.16

Розсилаю свої переклади (казки і легенди, «Вітражі», і книгу Грасіліяно Рамоса) до німецьких видавництв. Не маю великої надії, що котресь з них спокуситься на друк, бо то не модні, а радше клясичні тексти, однак не хочу робити собі докорів, що не спробувала щастя.

Сьогодні в Україні – Успення, велике церковне свято. Дзвонила Зоїньці до шалету, щоб пригадати свій давній вірш «Успеніє» «Ішла усміхнена, погожа, Втомилась шепотом трави, Заснула в зіллі Мати Божа, Зійшли роменом рукави...» і її картину до нього, але Зоя, – певно, в городі обтинає якісь галузки, або виполює бильця моїх суничок між камінням подвір'я, і не чула мого дзвінка. Я дзвонила опісля до Лади, й вона мене заспокоїла, що біля Зої – все добре.

1.IX.16

## МУДРІСТЬ

До дверей застукала Мудрість:  
– Чи приймеш мене?  
Годилося б, зваживши  
Довгі літа, розчарування і втрати...

– Я знаю, Мудросте! Весь свій вік  
Дуже тебе поважаю,  
Але бачиш, у мене гостює тепер  
І помагає писати вірші  
Молода Нерозумність...

## 4.IX.16

### ПРОГРЕС

Каламар і чорнило, бібуляр,  
Перо й металеві пера...  
То речі до недавна притаманні  
Робітничому столу поета.

Які округлі очі робив би він  
На комп'ютер і копіяч,  
На всі їхні фіглі-міглі,  
Навіть на голкопис...

Такі самі очі робили б і ми,  
Вбачаючи за туманами часів  
Майбутності чудеса.

\*

Внук Віри Білевич, Любчик (йому було тоді близько восьми років) здобувся на таку мудрість: «Пані Зоя Лісовська повинна жити в лісі, а пані Віра Вовк – біля неї».

Зовсім логічне мислення!

\*

## ЯНИЧАР

Прийшов до мене яничар,  
А разом з ним – далекий чар  
Налив вина по вінця чар  
І розпалив погаслий жар.

– Не біймося пекольних кар  
За цей солодкий, земний дар.  
А я, піднявшись до хмар,  
Перехристілася від мар.

У мене тепер – поетичне листування з  
Гадеєм Карабовичем.  
«На щастя, Ріо-де-Жанейро – далеке  
від Холмщини, а в поета нема грошей на  
летунський квиток» . Це – міркування  
Віроньки. Гадаю однак, що поезія – не  
шкідливе поле для спілкування.

## СПЕКА

Ріо-де Жанейро: + 40 С !  
В'яне листя на евкالیптах!  
Можеш пережити, якщо уявляєш,  
Що хтось кохає тебе так палко!



## 9.IX.16

Я вислала рекомендацію на варшавську стипендію Gaude Polonia для Остапа Ножака. Він переслав мені раніше дуже добре оповідання «Ружа». Має намір перекласти книгу Тадеуша Соболовського «Człowiek Miron» про письменника Мірона Белошевського, одного з найоригінальніших літературних умів ХХ століття.

Вбачаю в Остапові шукача справжньої дороги в літературі, не такого собі стрибача в новизни. Маю враження, що він заслуговує на стипендію, і правдоподібно дістане її, бо твори Белошевського майже невідомі в Україні.

## 24. IX.16

Анджей Ходацький пересилає мені час від часу ввічливі цидулки. Тепер він дістав запрошення до Ісландії, де буде виступати з твором про дрезденську трагедію й сіяти славу Докторові Селянському.

Дуже журюся Зоїнькою, що після важкої операції займається поленням галапасів і обтинанням галуззя в саду довкола шалету в Брюзоні, замість займатися викінченням монографії. У неї завжди на першому пляні було те, що справляло їй хвиливе вдоволення, чи, на її думку, щось найважливіше, не те, що годилося б перше робити... Так діє сама проти себе, але порада не дає ніякого висліду. У неї завжди якесь нелогічне оправдання.

Я врешті купила лямпу для піяніна, але показалося, що в неї закороткий шнурок до контакту. Мушу чекати на допомогу Андрé, який має купити продовження й прикріпити шнурок при стіні, щоб не бовтався. У таких справах я тепер суцільно залежна від помочі, а пригадую, як колись умонтовувала вітчимові лямпу до сушення його піяніна, що було зацвіло від вогкості... *Sic transit gloria mundi...*

Пишу далі поезії до збірки «Нав'янучий квіт» . Маю вже приблизно половини наміченої цілості, але не спішуся з виданням. І так цього мого ювілейного

року вийшли друком три поеми й спогади  
«Бабине літо».

Маю турботи з поштою, що частинно  
відсилає мої посилки. Видно, нема  
достатньо поштарів для достачі, і пошта  
вимагає, щоб адресати відбирали свої  
посилки. Біда, коли люди в роботі й не  
мають часу... А я трачу гроші нінащо.

30.X.16

(Без коментарів)

## ЗАЗІХАННЯ

Не в'орюйся в чиєсь життя,  
І не думай, що можеш  
Когось підкидати волянтном  
Своїх уподобань!

Бо дехто, може, ніколи  
Не був гелотом,  
І лад його власного володіння –  
Ласкава автаркія.

Зрозумій урешті,  
Непоправний колекціонере,

Що не все, як свищики,  
Годиться до колекції,  
Хоч тобі присвячено багато  
Дорогоцінного часу.

## СВИЩИКИ

Я знаю, що ти ласий  
На мої свищики  
З Опішні і з Косова.

В тебе також є свищики,  
Але не думаєш з ними  
Нізким ділитися.

Скажи мені, який легінь  
Відмовив би свищиків  
Спраглим очам  
Якоїсь дівчини?

## КОЛЕКЦІОНЕР

Чорному котикові захотілося  
Білої мишки.

Він – не голодний:  
Мишок багато кругом танцює,  
Та ось забаглося білої.

Ходить довкола  
М'якими лапками,  
Ніжно муркоче,  
Жалібно м'явкає,  
І мріє її похрупати.

Щоб потім трофеєм  
Повісити її хвостика  
Серед колекції  
Своїх здобутків.

(Чорний котик відповів: “Що тільки не  
робиться для трофеїв!» Мені подобається  
його гумор!)

## СВИЩИК

Що тобі до вподоби, свищику?  
Невже твій смак зупинився  
На сові з дуплястого дерева,  
Яка вже не бачить  
Місячної повні вночі,  
Скрегоче  
Й постійно шукає пера?

Отямся!  
З тебе будуть сміятися!  
Існують інші тварини,  
Що пишуть вірші  
Й тобі відповідніші .

LIBERA NOS, DOMINE!

Від війни й ворожої навали –  
Спаси нас, Господи!

Від блискавиці, граду й повені –  
Спаси нас, Господи!

Від гніву, заздрости й грошолюбства –  
Спаси нас, Господи!

Від ідолопоклонства й чарівництва –  
Спаси нас, Господи!

Від захланства до дарів світу –  
Спаси нас, Господи!

Від нерозумного кохання –  
Спаси, захисти, бережи,  
Амінь!

## КЛУБОК НИТТЯ

Мені впав до подолка  
Важкий клубок ниття,  
Завузланий і погано замотаний.

Треба було його розгудзати  
І знову порядно закрутити.

Я взялася за благодійну роботу,  
Аж сама замоталася по вуха!

Ой, ой! Хто мене визволить?  
Хто розмотає мені  
Усі ці гордонські гудзи?

### 6.XI.16

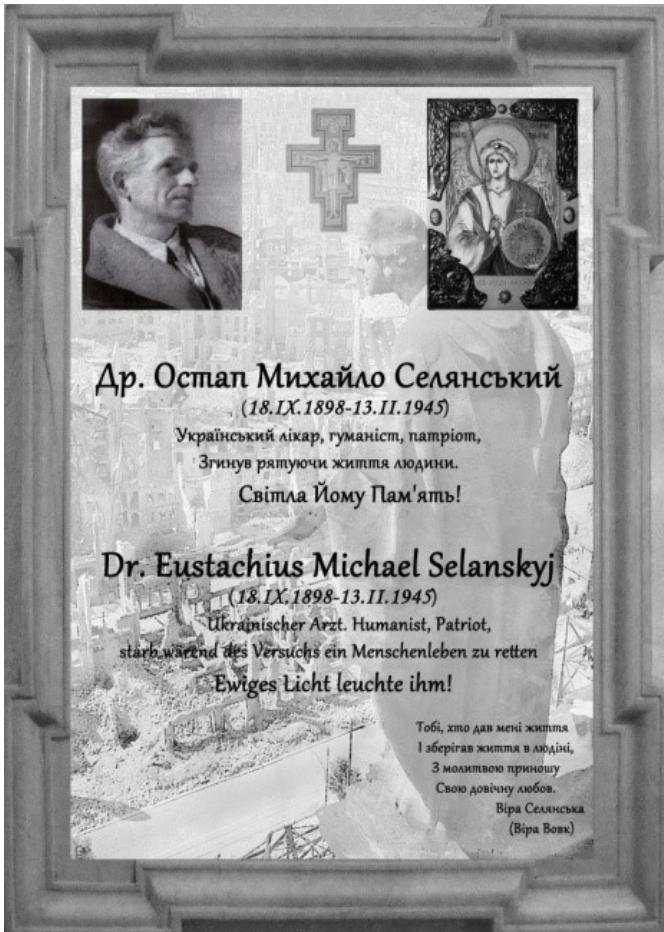
Анджей Ходацький матиме 12.XI. в  
Дрездені доповідь про мого батька. Обіцяв  
покласти на спільну могилу жертв налету  
китицю квітів, обв'язану синьо- жовтою  
стяжкою, і на пам'ятнику примістити  
металеву плиту зі словами, які просив  
мене надіслати. Я написала:

«Тобі, хто дав мені життя  
І хто зберігав життя в людині,

З молитвою приношу  
Довічну свою любов» .

Віра Селянська  
(Віра Вовк)

Пригадується притча про юдеїв і  
самаритянина...





## ДРЕЗДЕН

Ти залишився там  
Під купою каміння,  
Такий ще молодий... А мати й я  
Поплентались світами –  
Дві безгнізді птахи...

Сьогодні, після довгих літ,  
Тобі розквітне перший парастас,  
Коштовний подарунок  
Сусідського чужинця,  
Ріднішого, ніж рідний син.

Самаритяни, глибше, ніж юдеї,  
Утілювали таїну Христа...

Віддяч за мене, Господи!

У мене – єретичні погляди: хотілося б,  
щоб увесь світ, особливо Європа, були  
одностаїною державою, але не як  
Радянський Союз, що в дійсності  
використовував простолюддя, розвівши в  
ньому зневагу до Бога і родових звичаїв,  
та запровадившись яке безчестя й  
ненависть. Наскільки, наприклад, у  
Галичині є залишки польської культури й

мистецтва, так як на Холмщині, чи Лемківщині – української, щоб усюди панувала до них повага, а до всіх етній однакове шанобливе ставлення. Щоб для всіх були ті самі обов'язки й привілеї, щоб була воля віри й святкувань, якщо вони не перечать гуманітарним засадам ( як на приклад у ісламі ставлення до жінки). І врешті, щоб була контроля над здобутками й маєтками щоб ніхто не мав ні більше, ні менше, як годиться, щоб не було ні магнатів, ні жебраків. Колись, думаю, світ прийме цю ідею, якщо не бажає прискорити години Страшного Суду.

## 24.XI.16

Анджей завіз до Дрездена греко-католицького священика й на могилі жертв летунського налету відбувся перший від дня трагедії молебень. Я дістала фільм з тієї події й зараз написала електронну подяку о.Богданові Луці за відправу, як і українській спільноті Дрездена за вінок. Вінок від Андрія, так як він обіцяв, був обвинений синьо-

жовтими стяжками. Що за шляхетне велике серце в того польського лікаря, який також із власної ініціативи завіз батькові металеву поминальну таблицю!

Я вважаю його тепер своїм духовним сином і щоденно молюсь за нього. Учора переслала швидкою поштою пакунок з різними пам'ятками з Бразилії і надіюсь, що дійде на день Святого Миколая ( в латинському обряді 6.XII.).

За той час порядкувала еротичні вірші Тадея! То – не мій жанр, але він – талановитий і не описує подробиць, як то робить Богдан Бойчук, а радше натякає, хоч, безперечно, там горить жага! На обкладинку «Різдва Афродити» раджу йому взяти «Народження Венери» Сандра Боттічеллі. Написала вступну статтю: с.79, а опісля ще й вступне слово до його збірки «Листок на вітрі», с.82.

У Львові, у традиційному видавництві «БаК», виходять однією книжкою мої три поеми. Від Ореста Коссака маю добрі вісті: Оля чудово перебула складну операцію й уже починає займатися новим жанром

мистецтва – : килимарством. Я ревню далі  
молюсь за неї, як і особливо за Зоїньку , що  
на щастя, також добре перейшла важку  
операцію, і Женінью, яка дуже страждає  
від артриту. А я сама маю чим раз більші  
труднощі з віддихом. Хотіла б однак ще  
раз побути хоч на короткий час в Україні...

25. XI.16.

Записую тут для тих, кого це цікавить, а  
особливо для моїх молодих друзів, свою  
молитву, яку намагаюся відмовити  
кожного дня.

Починаю старослов'янською мовою, якою  
молюсь з дитинства, від «Щоденних  
молитов» Жовківського видання Отців  
Василіян з 1931 року, кінчаючи: «Будь  
благословенний, Ісусе, в найсвятішій тайні  
Евхаристії втаєний», а далі:

- «VENI, SANCTE SPIRITUS..» (що я  
переклала з латинської):

Прилинь, о Духу стятости  
З божественної ясности  
І принеси безсмертя дар!

Нещасним – пільги Твій покров,  
Страждальним – батьківську любов,  
Покірних вислухай благань.

Самотніх потішителю,  
І лагідности вчителю,  
Приятелю душі, прилинь!

У втомі пільгу принеси,  
А спеку леготом гаси,  
І сльози обітри сумним.

Ти наше серце приготуй,  
Блаженства світлом нагодуї,  
У нашу душу загости.

Без ласки променя з небес  
Весь люд позбавлений чудес,  
Без розуму й без доброти.

Всі плями з наших душ зітри,  
Всі болі й рани нам зціли,  
Всім спраглим принеси напій.

Усе залякле розм'якши,  
Усе заблукане веди,  
Усе замерзле розігрій.

Ти, вічний Духу Пресвятий,  
Зішли нам дар свій дорогий,  
Вінець предвічного добра,

Щоб ми зуміли це життя  
Провести праведним путтям  
До вічності безсмертних брам.

Амінь!

- « Пом'яни, Господи, у Твоїй вічності  
моїх предків, усопших родичів, друзів і  
добродіїв. Дай їм Твоє світло, Твій  
мир, Твою радість і Твою безмежну любов.  
Найбільше прошу Тебе за Х Х Х. Дай їм  
ласку Твоєї святости. Дозволь їм помагати  
нам сповняти наші великі самовибрані  
обов'язки й наші дрібні щоденні  
повинності, сіяти мир і робити добро.  
Дозволь нам усім, живим і мертвим, з  
найбільшою радістю зустрітися в Твоїм  
царстві небеснім».

- «Молюся за всіх тих, які не достойні ще  
стати перед Твоїм пресвятим престол. Як не  
через їхні заслуги, то через кров Твого  
Єдинородного прошу за них. Прийми їх

до себе! Прошу найбільше за тих, за яких ніхто не молиться, і яким найбільше потрібна моя молитва».

– «Прошу Тебе за всі тих, яких цими днями закличеш до вічності. Дай їм ласку навернення, покути й спасіння. Дозволь їм сповнити своє земне завдання, спокійно заснути у Твоїй приязні й збудитися в Твоєму царстві небеснім».

– «Прошу Тебе за всіх моїх рідних, друзів, добродіїв і за їхніх рідних, друзів і добродіїв, особливо за Х Х Х. Огорни їх своєю безмежною ласкою, хорони їх від смертельного гріха, Дай їм змістовне життя, здоров'я, радість, мир, любов, творчу енергію, а особово дух святости».

– «Прошу Тебе за всіх тих, кого я не вмію любити, і хто не вміє мене любити. Прости нам, Господи, і дай нам ласку любови і прощення».

– «Прошу Тебе за Україну. Дай їй святість, мудрість, велич, мир, волю, цвітіння, справедливість, єдність, єдність її Церкві, світле майбутнє її дітям. Бережи її границі,

віддай їй втрачені землі. Благослови рідний край і діаспору. Дай усім людям доброї волі дах, хліб і працю».

- «Прошу Тебе за весь світ. Дай йому святість, мудрість, мир і братерство. Хорони його від катаклізмів природи й людської сваволі. Дай усім людям доброї волі дах, хліб і працю. Господи, благослови свою творчість. Амінь.»

- «Пресвята Діво Маріє!  
- «Під Твій пресвятий покров віддаю мій рідний край, усіх моїх рідних, друзів і добродіїв, усі родини, усіх діток, усю молодь, усіх вдів і сиріт, убогих, хворих, переслідуваних, нещасних і самотніх»

- «Усіх священників, духовні чини, героїв, мислителів, творців пера, мистців і науковців, провід держави, усі шари суспільства».

- «Дай ласку навернення грішникам, поклич багато щедрих душ до ревного священничого і монашого сану. Дай Україні багато святих».



– «Дай Україні святу, розумну творчу молодь, щоб попровадила свій рідний край до розцвіту».

– «Поверни до дому всіх подорожніх, воїнів, в'язнів. Усіх усопших провадь до неба».

– «Цій рабині Господній дай ласку найвищої творчости. Дозволь сповнити мій творчий плян. У Твої пресвяті руки віддаю своє життя, своє здоров'я, свою творчість, свою любов, свої подорожі, усі свої здобутки, справи й задуми, всіх моїх живих і мертвих. Опікуйся ними, Пресвята Богородице!»

Переважно додаю до своєї молитви ще якісь вигадані псальми й прохання до Пресвятої Трійці, Богородиці й Ангела-Хоронителя. Завершую словами:

– «Благослови мене, Господи й поможи, Мати Божа, щоб цей день і ця ніч були Тобі до вподоби. щоб у мені сповнився задум Господній.  
Во Ім'я Отця і Сина і Святого Духа, амінь».

1.XI. 2016

У моєму житті тепер – не багато подій. Я записую більше свої думки й погляди. Дуже важливе мені завжди було інтимне спілкування з Природою.

### ДЕНЬ СВЯТОГО ФРАНЧЕСКА (3.X.)

Нині кропило отців Капуцинів  
У базиліці Святого Себестіяна  
Розділить свячену воду  
Між папужок, канарчиків,  
Какаду, туканів  
Пернасто-крилатих,  
Та нявкітливих і гавкітливих  
Домашніх жителів.

Усі тварини  
Своїм існуванням  
Віддають хвалу небесам,  
Як побратимам і посестрам,  
Своїм піклунам.

Вселенна радіє любов'ю.

## СОЮЗ

До мене прийшло дерево,  
Встромило голову в вікно й мовило:  
– Мене хочуть зрізати,,  
Бо силлю листя на стежку.

Ворона сіла на причілок:  
– А за мною камінням жбурляють,  
Бо крячу.

Метелик сів мені на плече:  
– Таких, як мене,  
Шпильками проколюють  
За вроду.

Того дня я заключила союз  
Із деревом, вороною й метеликом.

## ЧОРНИЙ КІТ

Чорний кіт перебіг дорогу  
Мого життя.  
То не був знак нещастя,  
Тільки великої радості  
У спілкуванні з твариною,

Що дістала поближище  
Й любовну опіку  
Своєї пістунки.

Чорний кіт – не чортополох,  
Не чорнокнижник, не чорт.  
Він п'є ту саму воду, що й ти,  
І дихає тим самим  
Життєдайним повітрям.

ЛИЛИК  
(Для Л.К.)

До мене прилетів увечорі  
Непрошений гість,  
Молодий лилик,  
Правдоподібно, не кровожадний,  
А з тих, що живляться садовою.

Затріпотів крильцями, як метелик,  
І повісився лапками  
За край етажерки.

Я надягла кухонну рукавичку,  
Зловила його  
Й викинула з балькону  
В гущу дерев.

Надіюсь, що в леті  
Він розкрив свої крила,  
Бо дуже хотілося,  
Щоб він пережив  
І не розбився на мозаїці хідника.

То був ще зовсім  
Молоденький лилик...

### ГОРОБЧИХА

До мене прилетіла горобчиха  
І цвіркотом просила  
Між папоротями й африканськими  
фіялками  
На веранді звити гніздечко.

Намагаюсь її умовити:  
На веранді їй буде незручно.  
У світлиці побіч стоїть піяніно,  
Що своїми клявішами  
Перелякає й віджене горобчиха.

27.XI.16

## ВО ДНИ ОНИ

Між дюнами, надморськими кущами  
В Холоднім Мисі, над затокою  
З монастирем і цвинтарем довкола,  
З надгірною капличкою, що здаля  
Благословила човни рибаків,  
Зросло високе вчилище.

До нього крізь туман і вітер  
Приходила з ладунком книжок  
Паломниця, що розсівала знання  
Про те прекрасне, що дали віки.

Що сієш, те колись приносить плід.  
Тепер ті учні, що сьогодні вже діди,  
Приносять їй, давній учительці,  
Постійну вдячність і любов.

26.XII.16

Минув Адвент з традиційними вечерьми  
в колі друзів, минуло латинське Різдво...  
Женінья пішла зі мною до костела на  
різдв'яну сповідь і Причастя, бо неділями

молюсь дома. Наші спільні святкування відбулися скромно й спокійно в родинному світлі. Усі мої посилки, включно до І.Д., щасливо долетіли, отже можна вважати ту складну етапу завершеною.

Мої нові відвідини України вже вирішені. Щоб тільки здоров'я не завело! Перед тим мушу ще впорядкувати наново свій інвентар і потвердити його в нотаря, а також відбути обстеження очей і решти...

Видання «Трьох Поем» у Львові дещо затягнулося через епідемію, але буде ждати на мене. Опрацьована книжка Тадея з обкладинкою полетіла на Холмщину. Тепер хай піклується далі друком. Може, навіть перед летом в Україну, піде до друку «Нев'янучий Квіт».

Не знаю Зоїного календаря. Він далі неусталений. Можливо, що навіть зустрінемося у Львові. До Женеві, тим часом, не поспішаю. Зі мною полетить Летісія, отже матиму на першому етатапі поміч. Спершу мусимо бути в Києві, бо

хочу віддати колекцію своїх мушель і різнобарвних камінних писанок для Природничого Музею, якому вже давніше переслала м.і. свій великий альпійський амоніт. З цього приводу доведеться ще купити обширну валізку, щоб усе в ній змістилося, разом з кубинським чорним коралем. Боюсь тільки, щоб граничне бразилійське мито не зробило мені якоїсь прикрости, однак довіряю своєму Ангелові-Хоронителю.

Це, тим часом, головні справи.

4.I.2017

Минуло спокійне латинське Різдво, спокійний Новий Рік і спокійне закінчення мого ювілею. Прийшло багато привітань, бо хтось подав до «Фейс-буку» мою світлину з 60-тих років і дуже недоречно, покручену біо-бібліографію.

За цих останніх два тижнів важко було щонебудь писати через велику спеку в Ріо, яку я так погано переношу.



Усеж таки я переслала Тадеєві його впорядковану збірку «Різдво Афродити», яку ще переглянула доброзичлива Оксана Галаник. Вона просила мене написати кілька слів про збірку оповідань молодії Роксоляни Бджілки. Як завжди, я – короткослова:

## ОПОВІДАННЯ РОКСОЛЯНИ БДЖІЛКИ

Здається мені, що не скажу забагато, коли назву Роксолянну Бджілку готовою письменницею.

Чому так її називаю?

Роксоляна не йде гусаком за утовченими взорами дискурсу. Вона вже має свій оригінальний розповідний стиль. До речі, вона не розказує, тільки пів-, або чверть-словом натякає. Рядок за рядком читач сприймає вістку, про що йдеться. То, переважно, трагічні істини людської долі: розчарувань і смерти в костюмах стебла трави, чи музики.

Авторка не пояснює, чому і як, залишається тільки загальна авра страждання. Без патосу і без оправдання, яке в оповіданні «...і що тобі розказати?..»

закінчується філософськими словами з потойбіччя життя до матері: «... земля спочатку під ногами... а потім – над...».

Усе ж таки хочеться побажати авторці ширшого діяпазону разом із найщирішими вітаннями, також оптимізму, чи навіть іронії. Адже також і трагічний В. Стефаник написав свої «Дурні баби» і «Маминого синка»...

Віра Вовк

6. I.17

## РІЗДВО ДАЛЕКО

Не буде дванадцять страв,  
Не буде вертепу, хіба керамічний,  
З глиняними папугою, зебу й гітаристом,  
Які прийдуть з коробки привітати Дитя.

Буде свічка в порожній тарілці,  
Найлонова ялинка без ялинкових пахоців,  
Хоч у чудових саморобних прикрасах  
Мого чужинного довголіття.

Дасть прохолоду морозиво з манги,  
Загасить спрагу суш з априкозів.  
Не буду плакати. Буду молитися,  
Бо то – щорічна Свята Вечеря...

9.I.17

## СВЯТОГО СТЕФАНА

Відгомоніли вдалі коляди,  
Минув вертеп, минулася кутя,  
Усі славили Бога в небесах,  
І Бога на землі славила я.

Усі раділи спільно цим Різдвом:  
У колі рідних, або лиш удвох.  
І також я не в круглій самоті:  
Зі мною був новорожденний Бог.

25.I.17

У «Фейс-буку», яким не користуюся,  
з'явився допис мого племінника, Антона  
Шкіряка, про мого батька, Др. Остапа  
Селянського. Допис датований як з 2013-го  
року, і дивуюся, що ніхто не звернув моєї

уваги на нього. Ідеться про те, що дорогого мені Антона хтось нагодував неправильними інформаціями. Я з місця написала до стрієчної сестри Зореслави, щоб передала Антонові мою вістку й попрохала його написати поправлений життєпис батька, інакше мені самій доведеться те зробити.

На всякий випадок подаю тут свої зауваження.

- Перш усього, у батька не було ніякого «портативного рентген-апарату»; був звичайний рентген дрезденської фірми Koch und Stertzell, вмонтований в одній із кімнат нашого наємного дому при вулиці Снятинській у Кутах.

- По-друге: наша родина ніколи не була «заможна». Мама була змушена доробляти на домашні видатки далеко від родини, а батько ночами не міг спати, журившись, як заплатити рату за спроваджений з Німеччини рентген. Однак наша убогість не перешкоджала йому бути щедрим для ще бідніших.

- По-третє: батько щойно після докторату в Карловому університеті в Празі перебував у Познані, щоб зробити нострифікацію свого диплому для польського уряду й могли працювати лікарем у польській тоді Галичині.

- А тепер про мене: я не змогла створити задуманого фонду зі своєї Шевченківської премії для українських літераторів, бо гроші пропали свого часу в банку «Гурбота».

- І насамкінець: яка з мене «світової слави письменниця»? Про мене навіть у цьому будинку, де живу, знають хіба, що я викладач-емерит.

Нічого мені не більше прикре, як неправдиві розголоси. Невже не вистачає голої правди? То, переважно, носії комплексів меншевартости вихвалюються додатковими прикметами й подіями. Вони мені зайві. Очевидно, у цім випадку не Антонова вина. Він молодий, не знав мого батька й наших обставин, а хтось передав їх йому переборщену правду, може, навіть

з доброю думкою, хотівши ще більше догодити коханому лікареві Остапові...

Тим часом нічого особливого не діється довкола мене.

Купила велику валізку, щоб умістити в ній бразилійські мушлі й каміння, які везу в подарунку Природничому Музеєві в Києві. Граю погано на піаніні, бо не бачу добре клявішів. Якщо не навчуся грати дещо зовсім на сліпо, доведеться покинути улюблену музику, щоб не дратувати сусідів...

29.I.17

## СОНАТА З ВАРІЯЦІЯМИ

Є піаніно, є лампа,  
То гріх не грати.  
Сідаю до сонати А-Дур  
З варіаціями,  
Але сьогодні не йде.

Як не йде? Мусит іти!  
Мучу сонату, Моцарта,  
Себе й сусідів за стіною.  
Не йде, й не йде!

Але я вперта:  
За дві години  
Таки подолала сонату,  
Шо її колись грала  
На концерті  
Тюбінгенського університету,  
Як мені було дев'ятнадцять...

18.II.17

Дорогий Анджей Ходацький привезе мені до Львова реліквіяр з урною, начиненою землею з татової могили. Буду старатися, щоб її було приміщено в соборі святого Юра, такого дорогого нашій родині. Проситиму Ігоря Калинця й Іру Ключковську, щоб поговорили в тій справі з Преосвященним Святославом.

Я вже спакована, щоб вознестися на крилах літака до Обіцяної Землі. Прошу Господа, щоб та подорож щасливо відбулася, щоб я передала свої «скарби» родичам і друзям, а свою колекцію мушель і каміння Природничому Музеєві. Везу також свою машинку до писання, що

певно пригодиться ще якійсь старшій людині, яка не користується комп'ютером. Тут я зверталася порученими листами до двох поважних установ, пропонуючи цю машинку, і ніхто не зволив мені відписати. Видно, усі українські втікачі-імігранти вже є власниками комп'ютерів, також усі емерити, усі школярі... Це – типове для деяких українців. Якби я запропонувала новенький комп'ютер, прийшли б уклінні подяки! Американці, чи німці, навіть не маючи потреби на стару машинку до писання, відписали б увічливого листа з подякою за пропозицію.

Це, між іншим, різни ця між великою й малою людиною. Мала людина любить тільки великі дарунки й нехтує малими. А велика людина вміє цінувати навіть дрібницю. Пригадую собі, як я надіслала в листі зі Швейцарії графині Адельгайд цу Ойленбург, сестрі колищнього президента Німеччини Ріхарда Вайцзекера, батистову цвітисту хусточку до носа, а вона мені відписала, що та хусточка прикрашує одну нішу в її світлиці... Мала людина образилася б за такий незначний подарунок...



Летісія, розчарована своїми взаєминами з Алланом, полетіла на тиждень до Маямі. Сьогоднішня молодь не думає про якесь постійне спілкування. «Поживемо, побачимо!» Вони так швидко вирішуються на інтимність, як і на зрив інтимності. Про якісь постійні зобов'язання нема мови. Їх бояться, бо перестали вірити в родину, що здебільшого тепер розпадається. Вільне кохання – ось їхнє наставлення. Переважно не думають про потомство, бо воно вимагає посвяти.

Церква чим раз більше тратить свій авторитет. Тут у Ріо-де-Жанейро, храм півпорожний у неділю. До церкви ходять переважно старі люди, а священики намагаються жестами й закликаннями наслідувати сектарів, яким часто більше вдається опанувати громаду вірних.

Сумую за тихою, зосередженою Службою Божою.

20.ІІ.17

Уже декілька разів читаю, що мене звать «легендою». Насправді, ту назву дав мені

перше молодий тоді німецький поет Вальтер Енс у Тюбінгені, який прочитавши збірку моїх казок і легенд, написав мені на своїй книжці таку присвяту: «An Wira Selanski, Schreiberin von Legenden, deren schönste sie selber ist». (Для Віри Селянської, авторки легенд, яких найкращою є вона сама.)

То був трибут моїй юності, бо красунею я ніколи не була. В мене була, як усіх мого покоління, свіжість, радісне очікування якогось казочного майбутнього, ідеалізм – такі речі, що збереглись після воєнних трагедій. Я мала гарні оцінки в навчанні, співала у славному хорі Ахенбаха, добре танцювала на університетських забавах, мала поводження серед молоді... Але гарною я не була. Звідки та назва, з якої я нікому не сповідалася й яка пережила три чверти століття?..

Є якісь невидимі ниті, що єднають усі подробиці нашого існування...

24.ІІ.17

Сьогодні прийшло коротке повідомлення від Тетяни Ярошенко, віце-директора Могилянки, що Наукова Рада НаУКМА наділила мене докторатом *honoris causa*, третім після Університету Святої Урсулі й УВУ. Я написала Вірі Білевич, що тепер буду пишатися, як пава, і без бука не приступай!

Як мало важать мені ті почесні! Вони приємні, бо мило, коли люди добре про тебе думають, але не мають якоїсь абсолютної ваги, – і часто дістаються не заслужено.

Не знаю, що спонукало Могилянку мене прославити: мій вік, донатія книгозбірні, чи інвентаря, поетичні видання? Як науковець, я вже давно перестала існувати. Зрештою, навіть і в часі активної університетської діяльності я була більше стимулятором до творчості, ніж її аналітиком. Своїм найбільшим професійним надбанням вважаю велику антологію перекладів німецької лірики на португальську мову, якою ще користується багато бразилійських

університетів, але то було добродійством для Бразилії, не для України...

Те, що я зробила для України: португальсько- й німецькомовні переклади й видання 12 томиків клясичної, 14 томиків новаторської й 7 антологій української літератури вважаю своєю повинністю – не заслугою. Я ніколи не вважала себе перекладачем, але не було нікого в Бразилії, хто міг би зайнятися тим ділом...

### 8.III.17

Несподівана, сумна вістка: помер Гелдер Паренте, давній Терезії й мій друг, абсолювент Зальцбурзьської Консерваторії Орфа, талановитий музика «на всіх інструментах», танцюрист старовинних танців, любитель звірів... Ще недавно він подзвонив мені й сказав, що загибель його маленької собачки Жільди дуже його засмутила. Я відповіла, що розумію його, бо до сьогодні тужу за своїм чорно-білим Куцем з пухнастим хвостом, і що вірю в небо тварин, бо Господь, Бог любови, не

може не надолужити за страждання тварин у вічності. Гелдер був згідний з моєю думкою, і, може, то була його остання розмова.

Адріяна поїхала на похорон у Jardim de Saudade, далеко за містом. Група його товаришів співала різні пісні зі спільних виступів на концертах і різних святкуваннях. Служба Божа відбудеться за тиждень у церкві Петра й Павла в Іпанемі, а я буду молитись на своєму розарію...

Це вже від кінця минулого року четверта несподівана смерть близької мені людини.

Першим помер Богдан Бойчук у Києві, найближчий мені з усієї Нью-Йоркської Групи, що посилав мені короткі писульки в інтернеті, часом з уривками, чи змістом своїх віршів.

Опісля відійшла Сілейда Фернандес, талановита малярка, що разом із подругою Марією Люсією Фрейра і Валтером Баччі «вдягала» нас усіх тут у чудові мальовані сукенки й блюзки, з яких ще zostалися деякі, наче реліквії в шафі.

Сілейда, як милосердна сестра,  
підлувалася аж до смерти батьками,  
сестрою й братом, і померла, опущена  
племінниками, самотня десь у горах,  
згіркла й відчужена від усіх, навіть від  
найближчих друзів... Я дзвонила їй, але  
вже було пізно до відновлення давніх  
зв'язків. У неї вже затерся давній  
жартівливий тон, насміхання зі себе  
самої... Родина нічого нікому не  
сповістила про її відхід. Боюсь, що то було  
самогубство.

Опісля померла в шпиталі на подвійне  
запалення легень Амеріка Чюффо, одна з  
тих подруг, що приходять до мене на  
вечерю в другу неділю Адвенту...  
Залишається тільки молитись за їхній  
упокій.

На щастя, нарешті я дістала відповідь від  
Настоятельки Сестер Служебниць у  
Прудентополі, яка радила надіслати мою  
українську машинку до писання на руки  
Сестри Мирослави Кривої для  
тамошнього українського музею, що вже  
зроблено.

Бажаю передати всі свої здобутки, особливо ті, які мають якусь культурну цінність, відповідним місцям і особам. Спонукала також Тадея Карабовича віддати свої «скарби» Могілянці, що він обіцяв зробити, якщо Могілянка пообіцяє створити музей на своїй території. Маю поговорити з директором на цю тему, бо вона стосується також і моїх інтересів. Інвентар заповіджених мною об'єктів збільшився великою оскленою шафою, шістьма високими етажерками, марокканською шафою з моїми виданнями, двома столами, двома табуретами й стільчиками, покритими кахлями... Могілянка дістане цього разу не тільки документ, підписаний нотарем, але ще й копу світлин найважливіших речей, що їх передаю у спадку Родина й найближчі друзі дістануть від мене на пам'ять особисті прикраси й вишивки. Думаю, що так оправдана моя остання подорож в Україну. Як повернуся до Ріо-де-Жанейро, закінчу ці спогади й здам до друку, щоб могли їх також ще особисто розіслати на моїх 50 адрес...

16.Ш.17

Передучора померла найближча подруга Терезії, піяністка Ванда, у якої я часто бувала в Ріо, а також і в домі її батьків на побережжі океану в Жоан-Пессоа. Жоан і Женінья ідуть на похорон, а я молитимусь дома.

Ванда хворіла на недугу Альцгаймера. Останніми місяцями лежала майже непритомна, і для її доньки ця смерть стає пільгою після безвихідного піклування. Молюсь Господу з проханням про коротку, хоча б дуже болючу смерть, таку, яку Він подарував батькам...

24. Ш.!?

Дивно переплітаються сумні й веселі сторінки життя...  
З Тадеєм Карабовичем у мене поетичні діалоги, часто прямо веселе перегукування, або товариське насміхання. Він мав у Києві літературний вечір як перекладач збірки «Есперанто» Надії Гаврилюк. Післав мені світлину



«Трьох Грацій» Рафаелля і сказав, що то Юля Григорчук, Надія Гаврилюк і Оля Смольницька, які навівають йому надхнення.

Я відповіла, що все ж таки надіюсь, що навівають його одягнені грації, а він заявив, що між голими ще є Афродита. Це спонукало мене відписати йому віршем.

XXX

Хай твої очі не вдягають  
Богинь у прозорі шати,  
Бо в Афродити є коханець  
Бог війни,  
Що на череп'я поторощить  
Твою кераміку  
І на гуцульських свищиках  
Засвище  
Гімн переможця  
Над узурпатором,  
Який не вміє вибирати,  
Лиш нагромаджує!  
А ще я йому написала, що він – яструб і  
ласий на мої ластівочки.  
Тадей зразу відповів:  
– Яструб? Та-а-ак! Мням, мням, мням...

З тієї відповіді ми довго мали велику потіху.

26.III.17

Якраз надійшов телефонний дзвінок з Німеччини: померла моя тюрінгенська товаришака Армгарт Тренделенбург. Останнім часом вона жила в старечому домі в Нюрнбергу. Ми безперервно дружили від 1945 року...

Пригадуються молодечі часи: наші спільні підготовчі виклади з латинських авторів і переклади Тіціяна до *Latinum Magnum*, на які вона сунула, озброєна течкою, що тріщала від книг, альтівкою зі стояком і закупленим у крамниці хлібом; проби хору Ахенбаха, спільні виступи з концертів Баха, Моцарта, Гайдена і Стравінського; університетські свята й забави; вірші й казки; перші любовні почування й розчарування...

Спочивай у мирі, дорога подруго! Ми пережили багате життя з різними його варіантами! Буду щоденно молитись за нашу зустріч у вічності!

Тим часом готую свої дві валізки до лету.  
Вони повні подарунків для всіх і вся.  
Надіюся позбутися якнайшвидше в Києві  
мушель і камінних писанок, щоб мати  
трохи більше місця на книжки.

18. 04.17

Минув Великдень. Тут він за церковними мурами не те величає, цвітує, радісне свято, як в Україні! Бразилійці святкують більше Різдво, Новий Рік, а особливо карнавал!

Женінья і я сповідались тиждень раніше, опісля я готувала святковий недільний обід для цілої родини: печеню в цибулі, помідорах, ананасах і сушених сливках з манговою поливою, риж на жареній цибулі, рататуй і паве з бішкoptів і шоколяди, поливане румом і покрите битими білками зі сметаною й тертою шкіркою цитрини. Обід мав великий успіх. Я дістала від Женіньї вазоник з квітами й шоколядки від її дітей.

Напередодні відлету до України  
роздумую, яке незвичайно багате життя  
дав мені Господь!

Перш усього, як Він беріг мене від  
самотнього дитинства, крізь утечу моєї  
рідні за Захід, під час дрезденського  
налету і воєнного лиходійства у Вальдзе,  
як опікувався мною в домі проф.  
Штайнбюхеля в Тюбінгені й на новому  
континенті упродовж моєї важкої недуги,  
коли лікарі давали мені тільки ще три  
місяці життя...

Як дозволив закінчити високі студії,  
дістати університетську працю і упродовж  
сорока років трудитися в трьох училищах,  
опустивши всього один день своїх  
обов'язків, утішатися повагою зверхників і  
по сьогодні дружбою товаришів...

Як навів мене думкою перекладати  
українську літературу португальською й  
німецькою, самотужки (бо тільки 4 з них  
оплатили інші) видати 26 монографій і 7  
антологій та розсилати їх по світу...

У який чудесний спосіб вийшло друком  
ще 9 наукових праць?

Треба зважити, що Бразилія і Німеччина дякували тільки медалями, але не фінансували мені нічого, і я не мала ніякого доходу, крім своєї місячної заплати і трьох заграничних премій по 1000 долярів...

І як та самотня жінка на чужому континенті змогла об'їхати пів світу, здобулася купити два помешкання в зеленому районі міста, подарувати одне з них своїй посестрі Терезії, а опісля – родині її похресниці, помагати зі своєї пенсії різним людям, облаштуватися культурними пам'ятками, щоб потім передати їх Україні?

І особливо, яка щедра благодать допомогла їй видати близько 70 власних книжок і далі творити до глибокої старости?

Це все переконує мене про Божу долоню над моєю головою. У вірності Йому я позбуваюся всіх своїх цінностей на користь інших, щоб увійти легка, як новонароджена, у світло.

## 21.IV.17

За три години виходимо з дому. За добу, з Божою ласкою, будемо в Києві. Я не люблю цих довгих, томлячих летів, але біциклетом, на жаль, не доберешся до Європи. На щастя мене всюди підбирає візочок і не мушу боятися, що не встигну на сполучення. Крім того, сьогодні летить зі мною Летісія, досвідчений подорожник (майже такий, як і я).

Надіюся, що переживання наступних трьох тижнів доповнять сторінки до цих спогадів, бо далі, гадаю, не буде нічого важливого до записання, однак певна я не є, бо життя – повне різномірних несподіванок! Женінья вже заявила, що наступного разу полетить зі мною!

Тим часом надіймося на спокійний лет і добру погоду в Києві, хоч метеорологічна прогноза заповідає холод і опади, а в мене завжди ще той самий маринарський жакет і відкриті черевики! Трудно, кажеється: якось воно буде!

Лечу з надією і добрим гумором! Щоб тільки митниця мене не чіплялася за

мушлі й камінні писанки, які везу для  
Природничого Музею в Києві! Повинна  
не чіплятися, бо всі моляться за мене:  
Віронька Білевич, Оксана Галаник, Оля  
Смольницька, Юля Григорчук, навіть  
Тадей Карабович!

Отже – з Богом!

16.05.17

Усе минуло, наче чарівний сон...

Ми спокійно долетіли до Києва. На  
летовищі у Борисполі ждали на мене Галя  
й Юля Григорчук, пані Оксана  
Червоненко з Природничого Музею й  
молодий чоловік з Могилянки. Митниця  
не цікавилася моїми валізками. Двома  
автами ми добралися до готелю  
Міністерства, де я зразу передала Музеєві  
свій подарунок, який за три дні  
перетворився на гарну виставку на втіху  
дателя й обдарованих.

25.04. відбулася в музею УКМА церемонія  
вручення диплому доктора honoris causa.

Директор в орнаті мав довге слово про мої всякі заслуги й чесноти, які я вже позабувала. Говорили ще мій давній друг, посол Юрій Богаєвський, особливо сердечно В'ячеслав Брюховецький, Михайло Сорока, Оля Смольницька... Одягнена повним орнатом, я також виголосила своє слово. С. 84.

Були присутні різні друзі, між ними Тетяна Казакова, Леся Воронина, Раїса Лиша, з родини тільки тіточна сестра Зореслава Шкіряк-Нижник, бо Ярема Дольний захворів. Ми зустрілися на передодні після богослуження в Отців Василян, куди він прийшов, уставши з ліжка, і сердечно розрощалися.

Племінники, Костя й Оля, водили Летісію оглядати Київ, Люда з онуком прийшли до Природничого Музею, і взагалі мене окружувала любов і доброзичливість родини, давніх і нових друзів.

Погода була, на диво, соняшна, але холодна. Дорога Юля засипувала нас провіянтами. Я дістала багато квітів, які, на моє прохання, вона віднесла на Майдан Небесній Сотні



У Львові ждали на нас дорога племінниця Віра Білевич, рідні Ігор Калинець з Оксаною Галаник, Вовчик (Володимир Боднарук) і вірний Орест Коссаk з автoм.

Львів має свій особливий чар. Зрештою, то від раннього дитинства – моє місто, що позначило мене на все життя. Яке було б то щастя жити в ньoму до останнього променя дня... Не судилося.

На моє прохання вся родина зібралася в домі Вовчиків на традиційні деруни. Приїхали іванофранківці й ужгородці, а за день навіть родичі з Польщі.

Мій літературний вечір стараннями МІОК відбувся в Музею Історії Релігії, у великій залі Домініканського монастиря, що показалаcя вщерть переповнена. Серед публіки – дорогі друзі, на мою радість багато молоді, навіть з Борислава, яку привезла з собою молода вчителька Марія Рубан.

Мене засипали радість, щедрість, весна, хоч погода була дощова й холодна. Усе ж таки в повітрі пашніли бузки, щєбети

птахів, якесь перетикане промінням підсоння огортало мене.

На жаль, Тадей Карабович заслаб і не міг приїхати. Його доповідь перечитано на початку вечора. Між деклямаціями й музикою виступали Ігор Калинець і дуже зворушливо Ірина Ключковська.

Я відчувала себе дома. Придбала собі ще одну ластівочку, Роксолянку Галаник, і одного соколика, Зоїного племінника Андрія Клімашевського.

Познайомилася також з поетом Олександром Фразе-Фразенком і його сім'єю. Була в нього дома на презентації фільму про Нью-Йоркську Групу й розпочала з ним фантастичний діалог...

Останнім великим подарунком небес став приїзд Анджея Ходацького з реліквіяром, у якому була земля з батькової дрезденської могили. Ми повезли його відразу до собору Святого Юра, і після торжественного молебню його приміщено біля могили Митрополита Андрея.

Уважаю своє життя завершеним. Мені  
було дозволено на власних руках віддати  
мощі батьків Україні.

Не прощаюся ще з творчістю, і як довго  
Господь ще дозволить очам світла,  
співатиму Йому хвалу своїм пером.

## ЛЮБОВНЕ ДОНКІХОТСТВО

У малому селі на Холмщині серед плеканої природи в невеличкому оскленому домику однієї сім'ї з приватним музеєм українського народного мистецтва живе викладач Люблінського університету, ідеаліст і поет Тадей Карабович.

Прекрасний краєвид того середньовічного княжого закутка України, що належить тепер до території Польщі, своїми буйними лісами, повноводими ріками, кручами, камінними церквами й покинутими гробівцями з кирилівськими написами наводить ностальгію на Поета. Пригадуючи бувальщину, що позбулася давнього історично-культурного блиску і впала в забуття, він шукає надолуги і знаходить її в уявленому коханні до неіснуючої жінки.

Картина його коханої міняється з кожним віршем: раз вона – свята ікона, якої гріх доторкнутися, раз – далека й

недосяжна мрія, то знову – лиха мольфарка і згуба, яка насміхається з його страждання, свята грішниця Магдалина, фривольна Німфа, відьма з казки, або ще – невірна коханка, яку він карає страшною жагою своєї плоті.

Також і його власний образ міняється від нещасного коханця до зухвалого завойовника, який вимагає золота й захованих скарбів від рабині, що її привласнює собі серед степу, й навіть до Зевса, який запліднює в сні потонулу цнотливу Альцесту...

Усі ці уявні «портрети» розвіваються з приступом нового підсоння в багатій уяві любовного Дон Кіхота.

У дійсності, його постійним життєвим питанням не є кохання, тільки ідея пройдешності й вічності, яка постійно мучить його в цьому нестійкому й непевному завтрашнього дня світі. Автор тужить за звільненням від земних

тягарів, і, свідомий своєї зростаючої сивизни, запитує себе про вартість своїх життєвих надбань, прийшовши до висновку Святого Августина: *Vanitas, vanitatum vanitas!*

Усе ж таки слід потішити Поета: його старання Сізіфа для українських культурних пам'яток Холмщини – невідкличні, а поезії про донкіхотське кохання залишать вагомий слід у нашій сучасній літературі.

Віра Вовк

## ПОЕЗІЯ СЕРЕД ТЕМІНІ Й БЕЗГОМІННЯ

Поет Тадей Карабович живе в недійсно-дійсній країні без імени.

То дивна країна днів, що виють вовками, яструбів, сичів у душлянках лип біля дерев'яної церкви, могил у покрові незрячих черепів і хрестів під вишиваними рушниками, серед предвічних лісів під хмарами, що розтерзані стрілами...

То – трагічна країна, якій дісталася кривда долі. То – Холмщина.

Поет кличе на розраду сни ночі, що тільки б'ють крилами об шиби його самотньої вежі, а хвилі його річки (Буга) між засохлими очеретами відновлюють його пам'ять про бувальщину, його Бубнів, казку юності, якої рудіючим травам іде поклонитися...

Любов – ластівка, лелека, весна, далека мрія – стає посередницею між небесами й тією дивною, гейби оніричною країною, де собор незрячими вікнами зяє на горі

Данила, коли під ноги падають каштани,  
щоб «воскрешати закостеніле серце».

Постійною темою цих ляконічних віршів  
стане ставлення людини в обличчі  
вічності зі своєю особистою долею, її  
болями, питаннями й сумнівами. Одначе  
вся трагедія є одночасно колискою  
незвичний візій і дій. Серед довколишніх  
теміні й безгоміння Поет роздумує, що в  
таку ніч Мойсей міг бачити Неопалиму  
Купину й дістати від Господа скрижалі...

Віра Вовк



## СЛОВО ДО УНІВЕРСИТЕТУ КИЄВО- МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Вельмишановний пане Президенте!  
Вельмишановні колеги й майбутні колеги!

Я вдячна за це високе відзначення від найдавнішого в Східній Європі високого училища в самому серці моєї України й приймаю його з радістю, бо дорогоцінним подарунком є любов і пошана від рідних людей.

Нагадується однак один бразилійський жарт, бо бразилійці, так як і українці, люблять сміятися:

Після Другої Світової Війни на якомусь бенкеті зустрінулись англійський прем'єр Вінстон Черчіль і тодішній бразилійський президент маршал Еуріко Гаспар Дутра. На мундирі Черчіля блистіла мала відзнака за його старання захистити інтереси й піднести престиж Великої Британії в світі, а на грудях бразилійського президента Дутри від ковніра до пояса теліпалося безліч медалей.

«За які заслуги ви дістали ті відзначення?»  
– спитав зацікавлений Черчіль.  
Маршал Дутра відповів: «За добре поведження».

Тепер у мене враження, що я дістала докторат *honoris causa* за добре поведження, бо не вбачаю за собою ніяких особливих заслуг.

Я не вважаю себе науковцем, і навіть у час сорокалітньої діяльності в різних університетах була більше стимулятором, ніж дослідником літератури. Як одна з перших викладачів у Бразилії, перетворила свої виклади на літературні майстерні. На приклад: із спільної праці Філологічного Факультету містечка Кабо Фріо, 250 км від Ріо-де-Жанейро, де я 12 років викладала теорію літератури й порівняльне літературознавство, з'явилися дві книжечки, що потім стимулювали інші училища: взоруючися на байки Григорія Сковороди вийшла друком збірка байок про мудрість місцевих тварин, і ще збірка віршів, взоруючись на відомі форми середньовічної поезії.

Найбільшим власним досягненням університетської діяльності вважаю велику португальськомовну антологію німецької лірики, якою й досі користуються студенти. Однак, тим перекладом я догодила Бразилії, – не Україні.

Я також не вважаю себе перекладачем. Займалася перекладами з потреби. У Бразилії українська література була цілковито невідома, отже, треба було щось робити. Щорічно виходили мої тоненькі томики, і так назбиралось 12 випусків клясичної, 14 випусків новаторської і 7 антологій української літератури португальською й частинно німецькою мовами.

Тираж кожного видання становив 1.000 примірників. Я їх розсилала по Бразилії, Португалії, а також по латинськомовних країнах Європи, Америки, й по давніх португальських колоніях Африки й Азії. Професор Ярослав Рудницький, подорожуючи світом, шукав україніки по різних бібліотеках, і в деяких він знаходив

тільки мої видання. Це наповняє мене сумом, – не гордістю.

1993 року, коли Україна стала незалежною, я надіслала летунською поштою по 30 примірників з кожного видання на руки Міністра культури Івана Дзюби, і опісля їх розіслано по бібліотеках України.

Однак старання для України я ніколи не вважала своєю заслугою, тільки своєю повинністю.

Коли йдеться про власні твори, які останнім часом являються накладом 50 примірників, тільки для деяких бібліотек, родини й друзів, це – мій спосіб жити і радіти життю, не заслуга.

Передаю те зі свого інвентаря, що має якусь культурну вартість, Києво-Могилянській Академії, бо вважаю, що тут воно найкраще сповнить своє завдання.

Дякую за Вашу увагу й любов!  
Gaudeamus, igitur!

В

## ПОДЯКА

Мені було дозволено ще раз побути в моїй Україні, доторкнутися її стигм, побачити незабутні мені місця й лиця, обняти дорогих мені людей. Я вдячна Господу за цей дар, а Вам, мої рідні, за всю любов, якою так щедро мене пригощаєте при кожній зустрічі.

Справді, без любови людина є мертва. Це любов віддає молоде життя за свій край, це вона каже жертвенно працювати для благодаті своїх побратимів, і це вона годує надією й ідеалізмом молоді покоління. Жиймо в імені любови, щоб усі наші дії, думки й бажання освятило її сяйво, тоді Україна воскресне!

Сьогодні я хочу подякувати Вам усім за цю любов, якою, наче весну прекрасну, чи дівчину у вінку, Ви деклямаціями, доповідями, музикою і квітами прикрасили моє свято.

Може, в кожній людині існує інше поняття про щастя. Одним – це – слава, престиж, потуга, здобутки, іншим – тихий домашній рай, чи неймовірні життєві

пригоди. Коли йдеться про мене, я відчуваю себе щасливою, коли в мене народиться добра книжка, чи навіть тільки добра поезія. Це якесь містичне спілкування з красою, якій посвячуються мистці різних галузей, таких як музика, малярство, архітектура чи танець.

Авторові хочеться поділитися зі своїм щастям, але це не завжди йому вдається, бо кожен читач має свій смак і свою вимогу, так як у музиці: одні люблять оперу, інші – симфонію, ще інші – камерну музику, а що відноситься до моєї поезії, на мою думку вона найбільше споріднена з ораторією.

Цим питанням, однак, займається літературна критика, бо поетові найвжливіше є творити. Він радіє, коли його творчість комусь до душі.

Дякую Вам усім за велике серце й увагу.  
ВВ

## С В І Т Л И Н И

1. Остап Михайло Селянський (1898-1945).
2. Стефанія Марія Селянська (1902-1967). Рисунок Дмитра Ізмайловича, Р-Ж.
3. Віра Лідія Катерина Селянська (1926).
4. Чехословаччина: Филипа Звонок, Остап, Стефа й Віра, Михайло Звонок.
5. Кути: Стефа, Віра, Остап (Стах).
6. Кути: Віра з гуцулятами.
7. Івонич: Віра, Стефа й Зося Звонок.
8. Стефа.
9. Віра.
10. Тюдів: Віра на дарабі.
11. Тюбінген: Віра з товаришами.
12. Тюбінгенський замок.
13. Армгарт Тренделенбург.
14. Прімавера: з Еммі де Олівейра.
15. Р-Ж: Терезія, вітчим Гюнтер Зойме, Еріка Зойме.
16. Жеруза, Петер Зойме, Женінья, Віра, Еммі, Гюнтер, Еріка.
17. Р-Ж: Зефінья, Віра, Еммі, Женінья.
18. Мюнхен: Роберт Лісовський, Терезія, Леночка, Віра, Олег, Зося.

19. Терезія.
20. Р-Ж: Віра, Терезія, Зоя.
- 21- 23. Терезія
24. Віра з Мартою Еллен Бекер.
- 25-26. Студія Валтера Баччі.
- 27-29. Кабо Фріо: Віра й товарищі, Павло Франса і Маркос Крюгер Алейшо.
30. Р-Ж: Адріяна Родрігес, Гелдер Паренте, Віра, Марія-Люсія Фрейре.
31. Гелдер і Віра.
32. Сілейда Фернандес.
33. Віра й Летісія.
34. Віра й Гелдер.
35. Андре й Летісія.
36. Женінья і Віра.
37. Женінья, Андре, Віра.
38. Бібліотека Руї Барбоза: Вручення ордена Княгині Ольги. З послом Юрієм Богаєвським.
- 39 - 40. Віра
41. Університет Святої Урсулі в Р-Ж.
42. Виставка витинанок у Державному Університеті Р-Ж.
43. Віра з Миколою Колянківським.



44. Р-Ж: Вечеря з Фрідо Манн.
45. Куритіба: Літературний вечір Олени Колодій.
- 46.-47.Р-Ж: З товаришками.
48. Кембрідж: Стефанія Туркевич-Лукіянович, Нарциз Лукіянович, Віра, Марія Лукіянович.
49. Болгарія.
50. Блед (Словенія).
- 51-52. Буенос Айрес.
- 53-56. Франція.
57. Мужен: З Юрієм Кульчицьким.
- 58-60. Зоїн шалет у Брюзоні.
61. Філядельфія: З Мартою Тарнавською й Ларисою Онишкевич.
62. Нью-Йорк, УВАН: Читання «Казки про вершника» з Надією Світличною.
63. З Леонідом Грабовським.
64. Виставка витинанок (УВАН).
65. З Уляною Любович у студії Ярослави Геруляк.
66. Н.Й.: З Юрком Артимишином і братами В.і М. Маринчаками.
67. Монреаль: З родиною Міська Звонка.
68. Торонто: Виставка витинанок.
69. У Ніни Мудрик-Мриц.
70. У Ліди Палій.

71. Вольфрам Бургард.
72. Ірпінь: З Іваном Світличним і Галиною Севрук.
73. і 75. Парк Будинку творчості в Ірпені.
74. Канів: Під пам'ятником Тараса.
- 76-77. Ганнусівка.
78. Вокальна група «Гандарадей» у полтавських маках.
- 79 і 81. Крим: З родиною Ольги Смольницької .
80. Рокитне: В садибі Романа Лубківського.
- 82-84. Одеса: З членками Державної Бібліотеки.
85. У Дніпропетровському Університеті.
86. У Музею Яворницького.
87. Поруч собору в Новомосковську.
88. і 90. З Орисею Вінтоняк у Кутах.
89. В Івано-Франківську.
- 91-92. Кути: Союз Українок.
93. Церква в Кутах, з о. Воеводою.
94. З Вірою Кулешір, Богданою Баб'юк і Марією Бернюгою.
95. В Анни Титули.
96. З родиною Марії Бернюги.
- 97- 100. У Чернівецькому Університеті.
- 101-104 Премія Т.Шевченка:

101. З Іриною Пасічник, Титом і Софією Геврик.
102. З Романом і Марією Кочур..
103. З Президентом Ющенком.
104. З о. Діонізієм Ляховичем.
- 105-110. По Україні:
105. Кременець.
106. Острог.
107. У Карпатах.
108. Біля Рогатина.
109. Біля Жовкви.
110. Тернопільське озеро.
111. У київському Архіві-Музею.
112. У саду Святої Софії.
113. Перед Музеєм Літератури.
114. У Музею Літератури.
115. Львів: Літературний вечір ВВ
116. Гостею в Романа Яцева.
117. Гостею в Романа Лубківського.
- 118 -120. Літературний вечір ВВ у Політехніці.
119. З ректором Романом Бобалом.
- 121-123. Літературні виступи в палаці Потоцьких у Львові.
124. Палац Потоцьких.

125. З Вірою Білевич і Орестом Коссаком.
126. Собор Святого Юра.
127. Мюнхен, УВУ: Докторат honoris causa.
128. Р-Ж: з видавцем Вайнером Насціменто.
129. Богдан Бойчук з Оксаною.
- 130-132. Зі Зоєю по Йорданії.
133. У Києві з послом Юрієм Богоаєвським.
134. У Києві, 2008.
135. З Віктором Кулішем і Лесею Мельник.
136. З Одаркою і Софією Майданськими.
137. Зі Святославом Максимчуком..
138. З Раїсою Лишею.
139. З Іваном Драчем (1993).
140. Іван Дзюба (2008).
141. З Валерієм Шевчуком.
142. Дмитро Павличко й Роман Лубківський.
143. З Богданом Бойчуком і Миколою Воробйовим.
144. Ліда Лихач.
145. Анджей Ходацький.
146. Тадей Карабович.
147. З Лесею Ворониною на Корковадо.
148. Слимачок від Лесі.

149. З Юлею Григорчук.
150. Марі-Анж і Роксан Шар.
151. Зоїні внуки: Олесь і Наталя Кукс.
152. Роман і Лада Нижанківські.
153. Зор'яна Шар.
154. Родина Яреми Дольного.
155. Володимир і Наталя Боднаруки (Вовчики).
156. З Андрієм Дольним.
157. Родина Андрія Дольного.
158. Р-Ж: Зоя під своєю стіною.
159. Віра, Марія, Зоя.
160. На деревах у Вовчиків.
161. З Орестом і Вірою Дольними.
162. З Беатою Звонек.
163. У Віри Білевич: Влодко й Юра Дольні, ВВ, Роман Звонек, Христя з Ксенею, Беата, Назар Дольний.
164. Віра і Роман Звонек.
165. Пам'ятник батькам (Борислав).
166. Нагробний пам'ятник дідам Йосифові й Марії Волянським у Тюдеві.
167. Могила дідів Михайла й Осипи Звонків в Бориславі.

168. З Ярославом Татомиром на цвинтарі Над Потоком у Бориславі.
- 169-170. Виставка мушель і камінних писанок у київському Природничому Музею.
171. Синя орхідея від Оксани Галаник.
- 172-174. Університет Києво-Могилянської Академії. Докторат *honoris causa*.
- 175-181. Презентація книжки «Три поеми» в Музею Історії Релігії у Львові
180. З Іриною Ключковською.
181. З Ольгою Коссак і Тетяною Крушельницькою.
182. У Віри Білевич.
183. З Анджеєм.
184. З Олександром Фразе-Фразенком.
185. З Тамарою Желізко і Ромою Тушницькою.
186. ВВ
187. З Ігорем Калинцем і Роксоляною Галаник.
- 188-189. З Оксаною Галаник.
190. З Анджеєм і Василем Пилип'юком.
- 191-192. З Вірою Білевич.
- 193-195. Перепоховання землі з могили Остапа Селянського в крипті собору Св. Юра.
- 196-198. Прощання.